

Tutkimuskohteena köyhyys

Vuoden 2020 viimeisen *Genoksen* vertaisarvioidut tutkimusartikkelit käsittelevät hyvin erilaisia henkilöhistorioita. Niillä on kuitenkin yksi selkeä yhteinen piirre. Molemmissa tutkimuksissa on kyse menneisyyden yksilöiden taistelusta vakavien toimeentulovaikeuksien varjostamassa maailmassa.

Maare Paloheimon tutkimuksen päähenkilönä on pikkukauppias Henric Lindberg, joka muutti monen muun 1800-luvun alkupuolen maalaisen tavoin pääkaupunkiin Turkuun tavoitellakseen toimeentuloa vilkkaassa kaupan, merenkulun, yliopistokoulutuksen ja kirkollisen elämän keskuksessa.

Halikkolainen rusthollarin poika otti kaupunkilaisen sukunimen, solmi avioliiton käsityöläispiireistä ja onnistui kohota kohti kaupungin sosieteettia. Kun lieskat pyyhkivät syyskuussa 1827 Turun silloisessa asussaan pois maailmankartalta, alkoivat Lindbergin ongelmat. Paloheimo käsittelee suurperheen isän ja pikkukauppiaan yrityksiä toipua yllättävästä katastrofista ja seuraa palon pitkiä jälkiä – ja niistä toipumista – myös Lindbergin jälkeläisten elämänselän aikana. Historioitsijat ovat yleensä varovaisia rinnastamaan menneisyyttä ja nykyaikaa. Esimodernin ajan kaupunkipalo täysin ennakoimattomana, ulkoapäin tulevana shokkina tuo silti mieleen kuluva vuotta leimaavan COVID-19-kriisin, jonka välittömiä ja pidemmän tähtäimen vaikutuksia esimerkiksi yrittäjille voimme yrittää ennustaa ja ymmärtää ottamalla selvää menneisyyden vastaavista koettelemuksista.

Maija ja Veikko Kärnän artikkeli vaihtaa historian näyttämöksi ruoveteläisen maalaismiljöön 1800-luvun ja 1900-luvun vaihteessa. Kärnät pyrkivät tekstillään ymmärtämään synkkää tapahtumakulkua ja sosiaalisten ongelmien rakentamaa umpikujaa, jossa mäkitupalais-räätälin tytär Iita Maria Antintytär päätyi surmaamaan yhden lapsistaan. Myös tässä artikkelissa seurataan, miten köyhyyden ylisukupolviset jäljet näkyivät Iitan poikien myöhemmissä vaiheissa. Niin Henric Lindbergin kuin Iita Maria Antintyttären tapaukset osoittavat, että esimerkiksi säätyaseman tai sukupuolen ohella sosiaaliset verkostot ja yhteisön reaktiot määrittivät ratkaisevalla tavalla, miten köyhyyden aiheuttamista ongelmista oli mahdollista nousta jaloilleen.

Sukututkijan oma selvitystyö voi johtaa Henric Lindbergin tai Iita Maria Antintyttären kaltaisten kohtaloiden jäljille. Kohdatessaan ravistelevia merkintöjä asiakirjojen sivuilla, todentaessaan perheitä rikkoneita sosiaalisia ongelmia, rikollisuutta, äärimmäistä huolta asunnon ja ravinnon riittävydestä tai vaikkapa viitteitä fyysisistä ja henkisistä sairauksista, suvun vaiheista kirjoittava joutuu pohtimaan, mitä asioita hän tuo esille ja mitä siitä kenties seuraa. Viime vuosina keskustelu kauan sitten eläneiden ihmisten kuvaamisesta tutkimuseettisesti kestäväällä tavalla on ollut vilkasta. Monien mielestä nykypäivänä arkaluontoisiksi ymmärrettävistä elämän varjopuolista on voitava kirjoittaa ja tuoda niitä kokeneita ihmisiä esiin. Tämän pitäisi kuitenkin tapahtua niin, että kerran elänyttä ihmistä ei aseteta nykylukijoiden eteen tuomiolle ja skandaalinnälkkää tyydyttämään. Elämän karuudesta kirjoittaminen auttaa parhaimmillaan luomaan menneisyydestä mahdollisimman moniulotteista kuvaa – kuinka esimerkiksi itse köyhyyskin oli monisyinen ja ihmisille eri tavoin ilmenevä ongelma. Samalla köyhyyden historia toivottavasti auttaa taistelemaan eriarvoisuuden ja taloudellisen ahdingon vaarallisia seurauksia vastaan tässä päivässä.

Esitän koko toimituksen puolesta lämpimät kiitokset *Genoksen* lukijoille ja kirjoittajille yhteisestä sukututkimusvuodesta 2020.

Pirita Frigren

Aikakauskirja *Genoksen* päätoimittaja